

PIEF-mytt

PERSON- och LOKALHISTORISKT FORSKARCENTRUM OSKARSHAMN

Husarerna - lättrorliga i krig, byns stolthet i fred

Husar är en lätt kavallerist, beväpnad i första hand med sabel, dessutom pistol och karbin, ibland med lätt lans. Ordet "husar" kommer närmast från ungerskans "huzár" med ungefär samma uttal som i vårt språk. I Ungern fanns en lång tradition med lätt kavalleri ända från 800-talet. På grund av sin lättrorlighet användes de ofta till flankangrepp, spaning och bakhåll. På 1700-talet skapade Fredrik den store i Preussen en berömd husarkår, som sedan kopierades i de flesta europeiska stater. I Sverige sattes det första husarregementet upp 1757. Husaruniformen blev ofta sedd på politiker och kungligheter t.ex. på vår kung Karl XV.

Ungersk husar
1734

Smålands husarer

Smålands husarregemente var ett kavalleriförband, som verkade i olika former från 1543 till 1927. Förbandet övades bland annat på Ränneslätt och förlades 1905 i Eksjö. Det omtalas oftast i våra historieböcker som "Smålands ryttare". De utmärkte sig vid många tillfällen under Sveriges stormaktstid på 1600-talet och var med i många hårda drabbningar. När Gustav II Adolf stupade vid Lützen 1632 red han i spetsen för Smålands ryttare. I dag finns Föreningen Smålandshusarer, som bl.a. driver ett museum i Eksjö och organiserar de årligen återkommande Husardagarna.

Sista gången svenska husarer red till strid var i Napoleonkrigens slutskede 1813. Den nye svenske kronprinsen Karl Johan Bernadotte hade sett till att Sverige hamnat på rätt sida, medan Danmark fortfarande var kvar på den förlorande sidan. För att kompensera för förlusten av Finland ville Karl Johan erövra Norge. Han hade i det längsta sparat på de svenska truperna för framtida bruk. De kände sig därför snuvade på alla större fältslag, och vid byn Bornhöft i nuvarande Schleswig-Holstein red de till anfall mot givna order. Visserligen vann de en grandios seger, men den fick ingen effekt på fredsvillkoren.

Slaget vid Bornhöft 1813

I detta nummer: Husarer i Vissefjärda socken 1833-1902

Kallelse

PLF i Oskarshamn håller Föreningsmöte

lördagen den 25 maj

klockan 14.00

i våra lokaler på Kyrkogårdsgatan 11

Mötesförhandlingar

Jonny Nilsson berättar om

Brott och straff i Stranda härad på 1600-talet

Välkomna Styrelsen

PLF:s styrelse och uppdrag under verksamhetsåret 2013/2014

Namn	Uppdrag	Telefon	E-post
Sam Blixt	ordförande, dataansv.	0491 - 151 28	sam.blixt@telia.com
Anders Thunberg	v. ordf, redaktör	0491 - 76 64 11	anders.0491766411@telia.com
Leif Rydström	sekreterare	0499 - 131 88	leif.rm@telia.com
Edith Carlsson	v. sekr., ansv. brevfr.	0491 - 930 14	elga@telia.com
Anders Rotviker	kassör	0491 - 620 11	anders.rotviker@telia.com
John-Olof Dillström	v. kassör	0491 - 919 22	j-o.d@hotmail.com
Britt Maria Ekstrand	ansv. mailfrågor,datoransv.	0491 - 186 55	bm.ekstrand@telia.com
Birgitta Dahleman	biblioteksansvarig	0491 - 181 01	b.dahleman@hotmail.com
Gunnar Håkansson	styrelseledamot	0491 - 175 83	gunnar.hakansson@telia.com
Ingvar Andersson	suppleant	0491 - 183 59	tw975@telia.com
Ulf Waltersson	suppleant	0490 - 720 68	ulf@waltersson.com
Sven-Åke Fogelqvist	suppleant	0491 - 154 93	fogelqvist.sven-ake@hotmail.se
Leif Norrgård	valberedning	0491 - 811 58	prostenleif@hotmail.se
Olov Ryner	valberedning	0491 - 511 00	olov.ryner@telia.com
Christina Dannesäter	valberedning	0491 - 240 47	christina.dannesater@hogsby.net
Morgan Corneteg	hemsida och CD-skivor	0491 - 774 38	morgan.corneteg@telia.com

PLF-nytt, medlemstidning för Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum, Oskarshamn.

Utkommer fyra gånger per år. Upplaga 1 900 exemplar.

Manus till artiklar och andra skriftliga bidrag sändes till

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

eller E-postadress: anders.0491766411@telia.com

PLF har också en hemsida www.plfoskarshamn.se

Bidrag kan också sändas till e-postadress:info@plfoskarshamn.se

Utdrag ur artiklar får göras med angivande av källa och författare.

PLF-nytt nr 106 utkommer den 21/8 2013

I redaktionen: Anders Thunberg (ansvarig utgivare). Övriga styrelsemedlemmar deltar i det redaktionella arbetet.

Ordföranden har ordet

Vi hoppas att det är vår när Du får detta nummer av PLF-Nytt.

Jag vill börja med att tacka alla de som skänkt pengar och andra gåvor i samband med erläggandet av medlemsavgiften för 2012. Ett femtiotal medlemmar har skänkt mellan 35 och 500 kronor. De som inte har betalat medlemsavgiften ännu får en påminnelse med detta nummer av PLF-nytt.

Vi vill också tacka alla som hjälper till med registreringen av poster i databasen.

Släktforskningens dag den 16 mars i PLF-lokalen var mycket välbesökt. Vi fick nya medlemmar och sålde även flera CD-skivor.

Vi vill gärna ha hjälp med registrering av födda, vigda och döda i mellersta delen av länet liksom den östra

delen av Jönköpings län. Vi tänker nämligen ge ut en tredje version av CD-2 till släktforskardagarna i Köping i slutet av augusti.

Första versionen 2006 innehöll nästan 666 000 poster, andra versionen 2009 hade 840 000, och i dagsläget innehåller version tre över 1 200 000 poster.

Vi har av Stig Gräntz fått cirka 16 000 poster med korrigeringar och tillägg för tiden 1600-1752 i Högsby socken i Word-filer. Dessa har Morgan Corneteg överfört till Excel-format.

För att lägga in dessa poster i databasen behöver vi några medhjälpare som är vana vid Excel. Dessa kan vända sig till mig eller Morgan för att få filer och instruktioner.

Sam Blixt

Välbesökt årsmöte

Lördagen den 16 februari höll PLF sitt årsmöte. Ett drygt 30-tal intresserade medlemmar infann sig. Det var med nöd och näppe alla fick plats i föreningens arbetsstuga på Kyrkogårdsgatan 11. Mötesförhandlingarna leddes med säker hand av Leif Norrgård. Det uppstod inga större diskussioner. Föreningen kunde uppvisa goda resultat både när det gällde antalet medlemmar och stabil ekonomi. Databasen, som är föreningens ryggrad och styrka, växer fortfarande och blir alltmer värdefull.

PLF:s styrelse för kommande år blev som följer:

Sam Blixt, ordförande

Anders Thunberg, vice ordförande

Ordinarie ledamöter till styrelsen omval:

Birgitta Dahleman, Britt Maria Ekstrand och John Olof Dillström.

Suppleanter till styrelsen, omval:

Ingvar Andersson, Ulf Waltersson och Sven-Åke Fogelqvist.

Revisorer:

Per-Gunnar Jörke, omval, Bernt Johansson och Gerd Jonsson, nyval

Tre medlemmar till valberedningen:

Leif Norrgård, Olov Ryner och Christina Danne-säter.

Efter kaffet med tilltugg, som föreningen kunde bjuda på, var turen kommen till Leif Norrgård och hans föredrag om "märkliga händelser i Döderhultsbygdens historia".

De historie- och släktforskarintresserade åhörarna fick en redogörelse för några av de prästöden, som var knutna till Döderhults församling. Historieskrivningen gick tillbaka till 1500-talet och den förste prästen i Döderhults församling efter reformationen. Åhörarna fick ta del i många detaljer, som gav en inblick i den tidens förhållanden och den tidens sätt att tänka. För att få en tjänst måste en präst ofta "konservera huset", d.v.s. gifta sig med en prästänka eller möjligen med hennes dotter. Fylleri på kyrkbacken var också ett problem liksom olika sorters sedlighetsbrott.

Detta och mycket annat fick deltagarna på PLF:s årsmöte lyssna till. Att ämnet var högtintressant för åhörarna märktes på reaktionerna, och föredragshållaren avtackades med varma applåder.

Några notiser

Demonstration av PLFs databas och CD-skivor vid Högsby SPFs månadsmöte i församlingshemmet den 8 januari, Sam Blixt.

Medverkan vid invigningen av Mönsterås nya bibliotek den 19 januari, Sam Blixt, Edith Carlsson och Leif Rydström.

Vid Släktforskningens dag den 16 mars medverkade Ingvar Andersson, Sam Blixt, John-Olof Dillström, Britt Maria Ekstrand, Sven-Åke Fogelqvist, Gunnar Håkansson och Anders Rotviker.

Husarer i Vissefjärda socken 1833-1902

Joel Hallingbäck

I mitt släktforskande har jag funnit några husarer i denna bygd där det annars fanns mest indelta båtsmän.

Husarerna tillhörde det lätta kavalleriet och härstammar långt tillbaka från Ungern. Tidigt upptäckte de flesta europeiska krigsmakter behovet av att ha ett lättroligt kavalleri. Så skedde även i Sverige och husarkårer sattes upp under olika fanor som Kungliga Svenska husarregementen.

I denna bygd och tidsepok kallades de "Smålands husarer". Husaren hade den typiska uniformen med dolma, päls och högmössa från början, men uniformen moderniserades något med åren. I Vissefjärda socken fanns ryttare redan på 1700-talet, men från början av 1800-talet endast en husar samtidigt placerad i Bläsemåla rote.

Jag skall här berätta om de tre generationer husarer jag är besläktad med. Jag har även haft hjälp av släktforskaren Erling Elgán i Vissefjärda, även han ättling till dessa husarer. Självt bor jag i norra delen av Småland, men har mina rötter i Vissefjärda.

Husarerna var Peter Gadd, hans son Frans-August Emgardt och dennes son Carl Adolf Gerhard Elgán,

som alla tillhört Bläsemåla rote vid något tillfälle. Bläsemåla Rote nr:20 tillhörde först 2:e Majorens kompani inom Smålands husarregemente. Efter omorganisation 1833 tillhörde Bläsemåla Ingelstad Skvadron. Det ungefärliga indelningsområdet var "Västra Härad", Efter 1889 kom sedan hela Vissefjärda att tillhöra Södra Möre härad i Kalmar län.

Husaren var, vad jag läst hos andra historieberättare, byns stolthet. Det var framför allt den yngre generationen och inte minst kvinnfolket, som beundrade den stilige husaren i sin granna uniform. Ynglingarna beundrade husaren för att han hade en fin ridhäst, som man kunde få rida barbacka på i hagen, om man höll sig väl med husaren. Husaren var en soldat till häst och en mycket kunnig ryttare. Han hade en dåtida dyrgrip till häst som både ung och gammal beundrade. Han var konungens soldat i sin fina blå och gula uniform, utrustad med en lång sabel hängande vid vänster sida. Dessa husarer levde som sagt under 1800-talet och början av 1900-talet i Vissefjärda socken.

Peter Gadd var min farmors morfar och Erling Elgáns farfars farfar. När Peter slutade sin tjänst tog sonen Frans August över den och efter denne hans son, Carl Adolf Gerhard. Således har vi tre husargenerationer i Vissefjärda släkten.

Husarernas boende

Husarens torp under 1700- och 1800-talen skulle bestå av en stuga 8 alnar (5 meter) i fyrkant samt vid ena ändan en förstuga 4 alnar bred, där ryttaren i ett litet rum kunde förvara sin spannmål. Vid torpet skulle dessutom finnas en loge och en lada samt ett foderhus i samma byggnad och vidare ett fähus för kor och smärre kreatur. Ryttaren höll själv torphuset i ordning, men materialet lämnades av rusthållaren. Av allt att döma byggdes själva torpstugan som en ryggåsstuga, åtminstone om man håller sig till bestämmelserna från 1800-talets början. Nya bestämmelser utfärdades år 1835. Det fastställdes där, att ryttarens boningshus skulle uppföras på stenfot och vara 13 alnar (8,5 meter) lång, 8 brett och 4 ½ högt på jämnväggarna. Huset skulle innehålla stuga, kammare och förstuga. I stugan inmurades spis och bakugn, och på vinden inreddes en bod. Uthusen skulle byggas under ett tak. Många av de gamla torpen levde dock kvar länge efter att bestämmelserna ändrades

Husar i Paraduniform årg. 1822. Tidstypisk för husaren Peter Gadd
Källa: Kungl. Smålands Husarregemente 1975

och det rådde över huvud taget en rätt stor variation både på torpbyggnaderna och på innehavet av åker och äng.

Det anordnades regelbundna torpsyner i närvaro av representanter för regementet, länsstyrelsen och häradstinget.

Citat från en visitation: "Gästfriheten är en utmärkande egenskap hos våra indelta ryttare, och vid dessa visitationer blev man rikligen förplägad, särskilt vad kaffedrickning beträffar, 15 koppar kaffe med ty (= två) åtföljande bastanta vetebrödskringlor och flera s.k. kaffe halv." "

(Rusthållare kallades den, som var innehavare av ett hemman (rusthåll), vilket åtagit sig att sätta upp och underhålla ryttare med häst och utrustning. Som kompensation befriades han från de så kallade grundskatterna.)

Peter Stark & Gadd Husar i Vissefjärda rote Bläsemåla mellan åren 1833-1872

År 1810 föddes gossebarnet Peter av "Dejan" Catharina på torpet Bläsemåla i Foglasjö rote. Fadern är okänd enligt kyrkboken. Vittnen vid dopet är målaren Hendrich Jonasson och hans hustru Elin Olofsdotter på Bläsemåla 25.

I Födelseboken står felaktigt "Maria". Hon hette Catharina f. 1785 i Bläsemåla, bodde och arbetade hos Peter Pettersson på Bläsemåla torp som "Deja", vilket innebar att hon var mjölkerska eller ladugårdspiga på torpet och kanske även i granngårdarna. I litteraturen kan man även läsa om betydelsen av "Deja". Att hon kallades "Deja", kunde även betyda att hon fött ett "oäkta" barn. Detta tillkom när prästerna fick anvisningar om att inte ge dessa mödrar nedsättande beteckningar som "kvinnpersonen" eller "kvinnfolket". Catharina födde 1806 även en dotter vid namn Maria.

Peter växte upp i Bläsemåla, där det redan fanns en husar med namnet Lars (Lars-Erik) Gadd. Om denne Gadd skulle vara hans far, lever vi i ovisshet om. Han var visserligen 19 år, när Peter föddes. Pojken Peters intresse för hästar och ridning grundlades i unga år med husaren Lars Gadd som läromästare.

Den 9 okt. 1833 skrivs Peter som 23 åring in vid Smålands husarregemente, 2:e Majorens kompani "Ingelstad Skvadron", där han övertar platsen efter en tidigare husar i roten.

Platsen var Vissefjärda socken, rote: Bläsemåla nr:20 och han kallade sig nu Peter Stark. Peter kvitterade ut sin uniform och diverse persedlar samt vapen, en sabel

med Hafström-klinga samt en rotekista, där allt det väsentliga förvarades, som kunde krävas inför en hastig inkallelse.

Rotekistan skulle stå en bit från vägg och golv. Detta för att man skulle ha god uppsikt över kistan, då råttor annars lätt kunde gnaga hål i den. Det vore ju katastrof, om detta hände med tanke på innehållet.

Första hästen han tilldelades var en 8- årig vallack, brun med vita bakfötter.

Mönstringarna, förutom övningar, skedde sedan vart tredje år vid Ränneslätt i Eksjö, dit husaren red i full mundering. Då det var dags att ta sig till Eksjö fanns det bland annat en uppsamlingsplats vid Norrhult i Uppvidinge kommun, utmed nuvarande riksväg 31, där Ingelstad skvadron strålade samman. Vid denna plats finns idag en minnessten rest av "Föreningen Smålands Husarer". Det kunde röra sig om 100-talet ryttare, som sedan red vidare upp mot Eksjö.

När dessa husarer kom ridande genom byar och samhällen väckte de nog en viss uppmärksamhet. Många invånare tyckte säkert, att det var ett skådespel att se alla uniformerade ryttare passera.

Väl framme i Eksjö och på Ränneslätt blev det inkvartering. Under dessa tillfällen i början av 1800-talet låg manskapet i vita tält, som stod fyra på var sida om tältgatan framför hästarna. Tälten rymde 15 man under en korprals befäl. Vid norra ändan av skvadronsgatan stod befälens tält. Runt tältväggarna låg granris, som utgjorde vilolägret.

Sadlarna, som låg närmast tältväggen, var alltid packade. De äldre husarerna klädde aldrig av sig utan låg alltid med hållorna knäppta på de skinnskodda långbyxorna, färdiga att då det blåstes till häst, genast rusa upp och kasta sadeln på hästen. "Det ansågs som en stor skam, att nattetid inte vara fullt färdig med packad sadel på tjugo minuter."

Den dagliga tjänstgöringen på Ränneslätt förflöt enligt bevarade handlingar på följande sätt.

Tjänsten började klockan 04.00 på morgonen med rykt och vattning av hästarna.

Därefter följde korum ...

06.00 serverades frukost. En frukost kunde bestå av sill och torrt bröd. Vid fuktig väderlek kunde läkaren även ordinera en "jungfru brännvin", drygt 8 cl.

06.30 sadlades hästarna.

07.00 var det utryckning till hästexercis.

10.00 följde fourangering av hästarna och tältstädning'

12.00 åt man middagsmålet. Maten lagade man själv i stora öppna kokgravar.

15.00 t.o.m. 16.30 exacerades rytterna till fot.

17.00 var det utryckning till häst.

19.00 - 21.30 var det korum, kvällsmat och tältstädning.

Befälet skulle se till att truppen grundligt instruerades i gällande reglementen.

Ibland förekom också nattövningar med uppsittning till häst och visitation på något fält. Vapnen förvarades inne i tälten. Karbinerna stod runt tältstängerna och pistolerna hängde bredvid sabeln.

Det var både hårda övningar och lite av en folkfest, när bygdens folk kom för att se de ståtliga uniformerna och de vackra hästarna. Det förekom även tävlingar inom ridning med precision på olika vis. Ja, så kunde det gå till på övning eller mönstring.

Förutom mönstringarna i Eksjö hölls exercismöten med skvadronen lite närmare hembygden med några års intervaller. Befälsmöten som korpral gjorde Peter 1839, -49 och -52. Åren 1852 och -60 var han även på husarläger i Skåne och -65 läger på Axvalla utanför Skara i Västergötland.

Under mitten av 1800-talet moderniserades anläggningarna vid Ränneslätt i Eksjö. Det byggdes mindre kaserner som ersatte tälten samt stallar för hästarna. Kasernerna inrymde förutom sovsal även sjukrum och tvättanläggning.

Skvadronschefen förde även "orderbok". Det infördes en inbunden liggare som påminde om en gammaldags räkenskapsbok. Där skrevs allt in med bläck. I huvudsak rörde det sig om ordningen inom skvadronslokaler och stallarna, kommenderingar och bestraffningar. Det fanns många former för tillrättavisning som straffvakt, straffstallvakt, straffrykt, straffputs, straffexercis, kasern alt. skvadronsförbud (förbud att vistas utom eget logemente och korridor), dag- så väl som nattpermissionsförbud samt innehållande av del av avlöning. Det gällde förstås att hålla ordning på mannarna.

Militärledningen hade högsta fordringar på sina husarers militära uppträdande, puts och ordning. Aldrig fick detta åsidosättas, framför allt inte utom regementet under kommendering eller på fritid. Några saker som även granskades vid mönstringen var renlighet, klädsel och hårklippning. Klippning gjordes ofta av hovslagaren för 50 öre. Pannluggen fick, när den var nedkammad, endast räcka till mitten av pannan. Underlåtenhet av nämnda påbud kunde ge flera dagars arrest.

I hembygden Vissefjärda, måste det förstås även funnits tid för nöjen och framför allt till helgerna då man samlades vid något vägshål eller på någon loge för att "svinga sina lurviga". I umgänget med det motsatta könet slog Peter i alla fall sina lovar kring flickan Helena Andersdotter från Krumstorp i Gusemåla rote. Helena, även hon född 1810, lämnar hemmet som tjugofemåring för att tjänstgöra piga i Karamåla som inte ligger så långt från Krumstorp. Hur Peter träffade Helena vet jag inte, men hon kom ju från socknen och

**Husarens Rotekista förvaras hos Hembygdssöreningen i Vissefjärda.
Källa: Erling Elgán.**

de var jämngamla och säkerligen läskamrater. De hade kanske lärt känna varandra på kyrkbacken under lästiden. Eller så var hon enbart en av husarens stora beundrarinnor, som fick den äran.

Peter Stark och Helena Andersdotter gifter sig 1838 och paret bosätter sig först i Bläsemåla torp. Här föds de två första barnen, en flicka och en pojke. Dottern Ingrid Caisa föds 1839 och blev min farmors mor. 1840 föds så sonen Frans August, Erling Elgáns farfars far. Ytterligare fyra söner kommer att föräras familjen. Familjen flyttar och 1841 skriver den sig i Krumstorp. Peter blir hemmansägare till 1 ¼ mantal i Krumstorp, Helenas föräldrahem. Han äger gården till 1870. Under denna tid arrenderades husartorpet i Bläsemåla ut av roten och Peter blir då avlönad av Roten med 150 kr/år. Förutom torpet var årslönen en tunna råg.

1842 får Peter en ny häst, ett 5 årigt, brunsvart sto. Den förra hade blivit gammal och släpig.

Sonen Carl Gustaf föds 1843 och därefter kommer barnen Elof, Wilhelm och Otto.

Enligt mönsterrullan 1852 anhåller Peter om att få byta namn, från Stark till Gadd, och får till nästa mönstring 1856 namnbytet godkänt.

1870 övertar sonen Carl Gustaf gården i Krumstorp i samband med att han gifter sig. Peter med hustrun flyttar då ned till Bläsemåla en tid. De kan eventuellt ha bott i byns skolhus under tiden eftersom husartorpet var uthyrt till Frans Gustafsson med familj, men 1872 flyttar Peter med familj tillbaka till Krumstorp igen.

Vid mönstringen år 1872 begär Peter Gadd avsked med anmälan till underhåll och vid nästkommande möte 1875 har begäran beviljats. Han har nu varit husar i 39 år. Betyget blir "Tjänst utmärkt väl". Att sluta med "underhåll" var som att få en pension.

Peter Gadd avlider i okt. 1887, 77 år gammal och änkan Helena avlider i febr. 1894, 84 år gammal.

Frans August Emgardt, Husar i Vissefjärda rote Bläsemåla mellan åren 1872 -1892

Frans August föddes 1840 med efternamnet Stark i Bläsemåla torp. Han var den äldste sonen till husaren Peter Gadd. En yngling som växte upp nära sin far och hans häst. Han lärde sig tidigt att umgås med och hantera en häst, så konstigt vore det ju om inte hans framtid härmed var utstakad.

Det har berättats för Erling Elgán följande historia om Emgardt, som han hörde i sin ungdom: "Efter julottan

i kyrkan var det alltid en tävlan om att komma hem först till byn, för det ansågs bringa tur med att få skörden bärgad först. Detta tänkte ett par personer ändra på ett år. När kyrkfolket kom till stallplanen efter ottan såg de med förfäran, att en del skvindor saknade skacklar. Dessa låg i stället i en hög på stallplanen. Under högljudda tillmälen gällde det för folk att hitta sina rätta skacklar och komma iväg hem så fort som möjligt. Någon tävlan blev det inte denna juldagsmorgon, och vem som ställt till detta spektakel var många överens om.

Frans August far hemifrån som 20-åring och dräng till Nybro i Madesjö församling. Där kommer han att bli gördelmakarelärling hos en före detta husar, berättar Erling Elgán. Han återvänder emellertid till Vissefjärda 1861 från Nybro och är då antagen som husar och tar sig namnet Emgardt. Men ganska snart flyttar han vidare till Älmeboda som husar nr:23 i Äskebäcks rote, Älmeboda socken i Kronobergs län. Där stannar han till 1872 då 20-åriga Carl August Holm, född Sandgren i Linneryd, övertar posten som husar nr:23.

Frans August gifter sig under denna tid i Älmeboda med Lena Stina Petersdotter i mars 1865, bonddotter

"Husarer ur Ingelstad skvadron" (1880-talet) således husarkamrater med Frans August Emgardt. Källa: "Kungl. Smålands Husarregementes Historia" 1975.

från Målatorp.

År 1868 genomgår han korpralskolan som sin far. Han deltar även vid skvadronens exercismöten liksom läger 1865 på Axvalla ihop med Peter.

När fadern Peter 1872 får sitt avsked beviljat ansöker Frans August om förflyttning till roten Bläsemåla nr:20 och beviljas platsen.

I Dackebygd årg. 1966, står följande att läsa om Emgardt: "En av de mera omtalade mångfrestarna var husar Emgardt i Bläsemåla. Utom det att han var en kronans karl och en stor, flitig jägare, var han sin bygds tandutdragare, bjällergjutare och glasmästare. Det var en glad och tjänstvillig människa. När han fått på sig husaruniformen var han sin egen och sin bygds stolthet, allt precis som det skulle vara med kronans indelte karl. Hans häst sköttes av rotebönderna som en ögonsten, ty två gånger om året förrättade Kronan inspektion, varvid hästens omkrets skulle ansluta till bestämda mått. Husarunderingen hade husaren i vardagslag nedlagd i rotekistan, stor som en mindre dragsäng."

I sin bok, "Vi barn i Klätterstorps by" skriver Karl Birger Femling, att folk gick till husar Emgardt i Skäveryd,

F.d. husaren Frans August Emgardt vid Skäverydsbron.

Källa: Foto ur Hallingbäcks familjealbum.

för att få sina tänder utdragna av hans hjulförsedda krok.

Järnvägen tillkom på 1880-90-talet i denna bygd. På den rymliga sandplanen mellan Hovmantorps stationshus och landsvägen, i god tid före höstens inryckning och manöver, skulle husarerna visa upp hästar och mundering för ryttmästaren vid Ingelstads skvadron. På stentrappan stod ryttmästaren i sin stiliga uniform och på planen hölls husarerna med sina hästar. En efter en visades de upp inför ryttmästarens granskande blickar, i trav, springande vid hästens sida, hållande i betslet.

Det var ett färgrikt skådespel med gnäggande hästar och stramt schvungfulla husarer i ridstövlar och granna blå och gula uniformer. Därefter på en gång, steg alla husarer till häst, red runt ett varv och ut på planen. Vid planens kanter, såväl på landsvägen som vid stationen stod grupper av åskådare, gubbar och pojkar samt många flickor och fröknar i sina bästa klänningar.

Källa: Ur boken "Min ränsel har jag packat." av Karl Birger Femling.

Övningar och mönstringar på Ränneslätt och Kvarnarp utanför Eksjö tillgick i stort som på Peters tid fast nu bodde man i nybyggda kaserner/baracker i stället för tält.

Frans August tjänstgjorde som husar i 20 år och avled den 24 maj 1921, 81 år. Han bodde då i Skäveryd 1:2 Skönvik hos Amanda Elgán och hennes söner. Hustrun Lena Stina Petersdotter avled i aug 1914.

Carl Adolf Gerhard Elgán husar i Vissefjärda rote Bläsemåla mellan åren 1892-1902

Carl Adolf Gerhard föds 1871 i Fiddekulla Vissefjärda med namnet Emgardt, son till Frans August Emgardt och Lena-Stina Petersdotter. Som husar blir han antagen 1890 i Ingelstad Skvadron Rote Nr:43 Skye, i Uråsa socken. Där stannar han i två år innan han får tjänsten i Bläsemåla efter sin far.

Han gifter sig 1893 med Amanda Elise Svensdotter från Hult i Vissefjärda. Paret bosätter sig i Skäveryd och får fyra pojkar, Richard, Yngve, Hugo och Helmer även kallad "Manne", eftersom han också hette Amandus. Hugo är således Erling Elgáns far.

Husaren Carl Adolf Gerhard är sjukvårdshusar. Han utbildar sig vid Kongl. Garnisonssjukhuset i Stockholm mellan åren 1893-1894. Sjukvårdshusaren var internt utbildad för att lägga förband, spjåla benbrott m.m. Viss vidareutbildning förekom.

Han deltar vid rekryt- och remontmöten samt flertalet

övningar bl.a. i Östergötland och Eksjö. Senaste Sjuk & Regementsövning sker samma år som han slutar sin tjänst som husar 1902. Remontmöten varade oftast lite längre tid, vilket innebar att husaren antingen behövde en ny häst, eller att han deltog vid inskolning, träning eller dressyr av unghästar, som skulle genomgå grundutbildning till husarhäst. Detta fordrade förstås särskilt bra handlag med hästar. Han tjänstgör som husar i totalt 12 år varav 10 år i Bläsemåla rote.

Han avlider endast 32 år gammal och lämnar Amanda med fyra minderåriga barn efter sig. Amanda får hanka sig fram med ett litet kommunbidrag till försörjningen. Hon kokade och sålde polkagrisar eller "Sockerpinnar", som de kallades i bygden, samt väver dukar m.m. Det gällde att försörja sig och barnen. I byn Fornamåla finns det stall, där troligen husarens häst var "installad". Stallens fönsterbågar bildar två X det romerska tecknet för 20 som var rotenumret för Bläsemåla.

Det skall också tilläggas att våra husarer aldrig deltog i några krig eller fältslag, vilket var vanligare före 1800-talet.

-//-

Lite historia om Husarerna i Småland.

Smålands husarregemente K 4 var ett svenskt kavalleriförband inom Krigsmakten som verkade i olika former fram till 1927. Förbandet övades bland annat på Ränneslätt och förlades 1905 permanent i Eksjö. Regementet har sitt ursprung i de ryytarfanor, som 1543 sattes upp i Kronobergs och Kalmar län. Ytterligare småländska fanor uppsattes därefter, vilka senare organiserades som kompanier. Från 1628 organiserades dessa till ett regemente om åtta kompanier, med Per Brahe som dess regementschef. I 1634 års regeringsform benämndes förbandet "Smålands och Ölands ryytare", men omtalades oftast som enbart "Smålands ryytare". Regementet blev indelt 1684, och benäm-

des från samma tid som Smålands kavalleriregemente.

Regementet övades från 1686 på Ränneslätt vid Eksjö. 1801 ändrades regementets namn till Smålands lätta dragonregemente, vilket 1806 förkortades till Smålands dragonregemente. Regementet övade från 1809 vid Kvarnarp, även det nära Eksjö, men man hade ändå kvar verksamhet på Ränneslätt. 1812 blev en del av regementet självständigt under namnet Smålands dragonregementes infanteribataljon (senare Smålands grenadjärkår (I 7), som jämte Blekinge bataljon (I 30) blev ursprunget till Karlskrona grenadjärregemente (I 7).

Återstoden av regementet, som var indelt i östra Småland, förblev kavalleri och fick 1822 sitt slutliga namn, Smålands husarregemente. Regementet övade 1834-1927 åter igen på Ränneslätt.

Referenser:

- * Militära fakta hämtade ur boken "Kungl. Smålands husarregementes Historia 1975".
- * Införda historiska bilder från ovan nämnda bok överlämnade av föreningen Smålands Husarer genom traditionsvårdaren Eibert Einarsson.
- * Uppgifter om husarens häst och mönstringar hämtade ur Generalmönsterrullor.
- * Personuppgifter och årtal för personer hämtade ur aktuella kyrkböcker.
- * Karl Birger Femling: "Min ränsel har jag packat" samt "Vi barn i Klätterstorps by"
- * Ett särskilt stort Tack till Erling Elgán, som har bidragit med en del fakta och berättelser om husarerna i släkten.

Korrekturläst av H. Kärnbring

**Bankeryd 2012
Joel Hallingbäck**

Fortsättning från sidan 11

Nr	Namn	Postadress	Postnr	Postort	Telefonnr
3091	Britt Holm	Källgatan 3	572 30	OSKARSHAMN	0491-108 46
3092	Eva Sjökvist Persson	Lakheden 47	683 92	HAGFORS	0563-221 90
3093	Siv Nilsson	Sjötorgsvägen 3 Lgh 1102	383 30	MÖNSTERÅS	0499-444 81
3094	Karl-Johan Karlsson	Laxgatan 65	593 40	VÄSTERVIK	0490-151 78
3095	Tommy Petersson	Sätragårdsvägen 117	127 36	SKÄRHOLMEN	08-556 352 52
3096	Erik Wangel	Svedjevägen 157	394 71	KALMAR	0480-47 91 91
3097	Veiner Johansson	Ekvägen 26 Lgh 1301	572 56	OSKARSHAMN	0491-171 44

**34 nya medlemmar efter PLF-nytt nr 104
Antalet medlemmar i PLF är nu 1 615.**

Nytt eller uppdaterat efter PLF-nytt nr 104

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda	Inflytt.	Utflytt.	Husf
20130116	Alböke	ALB	1942	1942-1944				
20130212	Algutsrum	ALG	1942	1942				
20130313	Alse da	ALS	1940-1942					
20130116	Borgholm	BOR	1942	1942-1948				
20130311	Bredsätra	BRE	1693-1942	1941-1955	1712-1971			
20130312	Dalhem	DAL		1942-1968				
20130326	Edshult	EDS	1669-1702 1708-1710 1764-1870	1941-1967				
20130212	Egby	EGB	1941-1942	1941-1951				
20130127	Fagerhult	FAG	1940-1942					
20130124	Fröderyd	FRY	1940-1942	1941-1965				
20130204	Fågelfors	FÅG	1940-1942					
20130109	Föra	FÖR		1941-1942				
20130312	Gamleby	GAM		1942-1969				
20130109	Glömminge	GLÖ		1941-1942				
20130109	Gräsgård	GRÄ		1941-1942				
20130117	Gårdby	GÅY		1941-1942				
20130111	Gårdveda	GÅR	1942	1942				
20130113	Hultsfred	HED	1942	1942				
20130130	Hylletofta	HYL		1941-1968				
20130320	Hälleberga	HÅL	1879-1889					
20130109	Högby	HÖY		1941-1942				
20130318	Högsby	HÖG	1940-1942	1941-1942				
20130212	Högsrum	HÖM		1742-1962				
20130116	Järeda	JÄR	1942	1942				
20130325	Karlslunda	KAR	1926-1942					
20130311	Kisa	KIS		1824-1851	1804-1823			
20130107	Korsberga	KOR		1941-1967				
20130313	Kristdala	KRI	1941-1942					
20130109	Köping	KÖP		1941-1942				
20130122	Lannaskede	LAN		1953-1967				
20130116	Ljungby	LJU		1948-1951				
20130309	Långeåla	LÅN	1940-1942					
20130116	Lönneberga	LÖN	1942	1942				
20130117	Löt	LÖT		1941-1942				
20130328	Misterhult	MIS		1941				
20130124	Målilla-Gårdveda	MÅL	1942	1942				
20130225	Mönsterås	MÖN				1830-1860		
20130207	Mörlunda	MÖR	1942	1942	1913-1922			

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda	Inflytt.	Utflytt.	Husf
20130207	Mörlunda	MÖR	1942	1942	1913-1922			
20130227	Nye	NYE	1941-1942				1916-1977	
20130321	Oskarshamn	OSK	1941-1942	1941-1943 1948-1949				
20130223	Ramkvilla	RAM	1881-1888					
20130124	Skede	SKE		1941-1949				
20130203	Skepperstad	SKP		1941-1969				
20130111	Tveta	TVE	1942	1942				
20130126	Vena	VEN	1942	1942				
20130117	Ventlinge	VEL		1941-1942				
20130117	Vickleby	VIC		1941-1942				
20130129	Virserum	VIR	1942	1942				
20130205	Vissefjärda	VIS	1846-1847					
20130310	Västra Eneby	VÄE	1862-1870					
20130318	Ålem	ÅLE	1941-1942	1941-1942				
20130130	Ökna	ÖKN		1940-1956				

Antalet poster i databasen är den 6 april 4 846 869.

Nya medlemmar i PLF

Nr	Namn	Postadress	Postnr	Postort	Land	Telefonnr
3064	Catarina Karlsson	Hassla 4	360 73	LENHOVDA		0474-202 67
3065	Bengt Lindquist	Björnsholm Christinelund	594 93	GAMLEBY		0493-602 20
3066	Maranne Bergqvist	Styrmanvägen 7	383 34	MÖNSTERÅS		0499-449 06
3067	Kristina Berkeby-Karlsson	Kuggåsvägen 6	383 33	MÖNSTERÅS		0499-102 40
3068	Pia Sandebäck	Öknövägen 116	383 92	MÖNSTERÅS		
3069	Solveig Nilsson	Tjuståsa 14 B	572 93	OSKARSHAMN		0491-611 38
3070	Gudrun Bolting	Löjtnantsgatan 4 B	211 50	MALMÖ		040-611 78 18
3071	Bertil Sandström	Ringvägen 25	590 96	ÖVERUM		
3072	Birgitta Albinsson	Runvägen 17	572 41	OSKARSHAMN		0491-172 07
3073	Gunnar Thander	4417 Upton Avenue South	MN 554 10	MINNEAPOLIS	USA	
3074	Helena Andersson	Jägrevägen 10 A Lgh 1101	593 50	KALMAR		
3075	Olle Staf	Kolstad Kyrkgata 49	387 50	KÖPINGSVIK		0485-724 79
3076	Bo Håmersson	Kryddgårdsvägen 5	572 41	OSKARSHAMN		0491-125 47
3077	Michael Idemark	Silkesborgsgatan 7 C Lgh 1203	392 43	KALMAR		
3078	Kenneth Gustafsson	Tyrgatan 4	572 75	FIGEHOLM		0491-316 03
3079	Leif Norrgård	Mariholmsstigen 3	572 51	OSKARSHAMN		0491-811 58
3080	Sven-Bertil Svensson	Hamngatan 1	386 50	MÖRBYLÅNGA		
3081	Anitha Carlsson	Myrmarksvägen 33	141 43	HUDDINGE		
3082	Sämy Björk	Allgummen 128	579 92	HÖGSBY		0491-720 09
3083	Laila Axelsson	Sjöviksbacken 2 Lgh 1501	117 58	STOCKHOLM		
3084	Helene Müller	Örtrinken 8 Lgh 1802	143 32	VÅRBY		
3085	Georg Klein	Norra vägen 79	572 37	OSKARSHAMN		0491-152 55
3086	Christina Rinaldo	Fabriksvägen 10	572 75	FIGEHOLM		0491-310 97
3087	Håkan Kisell	Solrosgatan 22	575 36	EKSJÖ		0381-391 16
3088	Ulf Ågren	Saxskärsgatan 16	572 40	OSKARSHAMN		0491-185 91
3089	Inger Pettersson	Stånghamnsvägen 157 Lgh 1002	572 61	OSKARSHAMN		0491-845 87
3090	Charlie Hedqvist	Parkgatan 16	572 57	OSKARSHAMN		0491-194 02

Fortsättning på sidan 9

Brev från läsekretsen

Om gamla namn

Jag tänkte skriva ned några rader med anledning av bilderna på omslaget till PLF-nytt eftersom jag är intresserad av ortnamn.

Namnet Döderhult (1312 skrivet Dudraholt) har länge varit föremål för diskussioner bland ortnamnsforskare. Den tolkning som nu omfattas av forskarna är denna; förleden är det fornsvenska *dudher eller *dudhre och efterledet -hult. Asterisken framför orden i språkvetenskapliga sammanhang betyder att ordformen är konstruerad. Förledens betydelse är oklar men tros syfta på stillastående vatten.

Vid gården Dörhult (numera Marieholm) fanns ett kärr som kallades Döden, som hör ihop med dåder, trögt flytande vatten, stillastående vatten, kärrartade

utvidgningar av vattendrag, sankmarker e.d. Blomtolkningen(dådra) har inte så många förespråkare längre.

Påskallavik (Poska wiku på 1400-talet avser fjärden) förblir kanske otolkat, befintliga belägg är inte entydiga så ingen seriös forskare vågar ta ställning. Tätorten har dessutom den alternativa formen Påskalle(n). Kopplingen till örten pors går möjligen att göra, ingen binder sig för den!

Emån. Åns fornsvenska namn Aemb betyder ”vatten” eller ”ån” och är en mycket gammal namnbildning som har sin motsvarighet i europeiska vattendragsnamn.

M v h

Inge Karlsson

inge.karlsson@telia.com

Efterlysning av Brita Nilsson

1820 01 22 dog min anmoder Brita Nilsson på Misterhults Marsö. Hon var då 96 år enl. dödsboken. Den enda som passar in på denna åldersanvisningen är Brita Nilsson som föddes 1724 03 31 i Djurhult, Döderhult. Ingen vigsel eller familj till henne funnen.

1733 03 24 föds en Brita Nilsson på Marsö, i Misterhult. Ingen vigsel funnen på henne heller..

Är det någon som kan hjälpa mig med vem som Kronolotsen Anders Jonsson på Marsö får barn med 1753-1767, eller vart dessa Brita Nilssonötrar tar vägen eller vem jag ska välja som anmoder.

Tacksam för hjälp. Medlem 894. ingemar.s@globalnet.net tel 0490-120 28

Brevfrågor på databasen sänds till
PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

Tel. Arbetsstugan 0491-76 08 78

Telefontider till PLF-lokalen:

Tisdagar 13.⁰⁰ - 16.⁰⁰

Plusgironummer 40 09 38-7

Bankgironummer 386-0475

E-post: info@plfoskarshamn.se

Du kan också skicka dina frågor via vår hemsida, som du når med adressen www.plfoskarshamn.se.

Under rubriken internet-sökning hittar du vårt elektroniska formulär. Eller direkt med frankerat kuvert (2 x 6 kronor) till

PLF, Box 23, 572 21 Oskarshamn

Tel. 0491-76 08 78

Edith Carlsson, Kumlemar 304

380 53 FLISERYD Tel. 0491-930 14.

Kostnader för brevfrågor

Vi tar **40 kronor per svar** enligt det särskilda frågeformuläret eller för brev med max fem frågor.

Vi tar **80 kronor för samma tjänster** till icke medlemmar.

Sänd också med ett

frankerat svarskuvert (2 x 6.00 kr = frimärke)!

Avgifterna för svar på brevfrågor sändes in via plusgiro. OBS! Sänd ej kontanter tillsammans med sökblankett och brev.

Pengarna sänds via plusgiro. Meddela på talongen, vad pengarna är avsedda för. Det kan ibland uppstå missförstånd om detta.

**Nästa nummer av PLF-nytt
kommer ut den 21/8 2013**